

UNIVERSITETET I BERGEN

Rektor

Kunnskapsdepartementet

Deres ref
20/869

Vår ref
2020/2437-KAFU

Dato
03.06.2020

Innspill til stortingsmelding om styringspolitikk for statlige universiteter og høyskoler.

Vi viser til invitasjon 20.02.20 om å gi innspill til stortingsmelding om styringspolitikk for statlige universiteter og høyskoler. Vedlagt oversendes Universitetet i Bergens innspill.

Universitetet i Bergen har behandlet innspill til styringsmeldingen parallelt med forslag til ny universitets- og høyskolelov, NOU 2020:3. Innspillet til styringsmeldingen bør ses i sammenheng med vår høringsuttalelse til lovforslaget. Rektoratet og dekangruppen har vært universitetets høringsutvalg i begge sakene.

Et utvalg fra styret deltok i innspillsmøte med Kunnskapsdepartementet 30.april om styringsmeldingen. Universitetsstyret vedtok universitetets innspill til styringsmeldingen i møte 28.mai.

Vennlig hilsen

Dag Rune Olsen
Rektor

Kjell Bernstrøm
Universitetsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevne signaturer.

Telefon 55 58 00 00
postmottak@uib.no
Internett www.uib.no
Org no. 874 789 542

Rektors kontor
Telefon 55 58 20 02
Telefaks 55 58 96 43

Postadresse
Postboks 7800
5020 Bergen

Besøksadresse
Muséiplass 1
Bergen

Saksbehandler
Kari Fuglseth
55582020

Universitetet i Bergens innspill til god styring av statlige universiteter og høyskoler.

Sammendrag

- Statlig styring av universitetene er legitimt, men styringen må legge til grunn universitetenes særegne samfunnsrolle. **Akademisk frihet er en grunnleggende forutsetning for langsiktig kunnskapsutvikling, og institusjonell autonomi er nødvendig for å ivareta samfunnsoppdraget.** Styringsmeldingen må ses i sammenheng med UH-lovens § 1-5 som slår fast at alle universiteter og høyskoler har lovfestet faglig frihet og ansvar.
- En viktig forutsetning for å kunne fylle bredden i samfunnsoppdraget for institusjonene i UH-sektoren er å **legge til rette for et mangfold. En mangfoldig sektor er også en sentral premis for å videreutvikle samspillet med et bredt arbeids- og samfunnsliv.** Mangfoldet må understøttes av en **styringsstruktur og av finansieringsmekanismer** som er skapt i erkjennelse av at samfunnsbehovet dekkes av institusjonene samlet. Alle kan ikke være gode på alt, og alle bør ikke fylle de samme rollene. **Dagens system fremmer en ensretting i utviklingen av institusjonene og bygger ikke opp om det mangfoldet som det norske UH-landskapet behøver.**
- UiB er tilfreds med at dagens resultatbaserte finansieringsmodell har **få, men sentrale indikatorer.** Dette bidrar til en enkel finansieringsmodell med stor grad av forutsigbarhet. Det oppfattes likevel som uheldig at resultatuttellingen for forskningsindikatorene i liten grad belønner forskningskvalitet. **En god og robust basisbevilgning er helt avgjørende for å sikre langsiktighet i grunnforskning, forvaltning av en faglig bredde og god planleggingshorisont med hensyn til samlede faglige prioriteringer.**
- Noen universiteter har særlige langsiktige forpliktelser. I UH-loven vises det til ansvar for museer, og det presiseres at institusjoner har et særlig ansvar for grunnforskning og forskerutdanning innenfor de områder der de tildeler doktorgrad. Dette innebærer også et særskilt ansvar for å opprettholde faglig bredde og verdifulle små fag. **Finansieringsmodellen må sikre at institusjonene med særlige ansvarsområder er i stand til å ivareta disse oppgavene på en god måte.**
- **Det samlede styringstrykket har økt** senere år som følge av nye mål, enkeltvedtak og framveksten av direktorater med dels uklare og overlappende mandater. **Styringen framstår som lite tjenlig både for institusjonene og for staten.** Over tid er det blitt for mange enheter som skal utvikle, føre tilsyn, kontrollere og telle. **Direktoratene har en sammenblanding av oppgaver som myndighets- og tilsynsorganer samtidig som de skal ivareta oppgaver som tjenesteleverandører og som pådrivere for utvikling.** Det er et paradoks at sektoren pålegges et årlig ABE-kutt for forenkling samtidig som den samlede styringen øker i omfang og kompleksitet.

- Styringsystemet må bygge videre på **den grunnleggende tilliten som er mellom institusjonene og myndighetene**. Kortsiktig mål- og resultatstyring må erstattes med **langsiktighet og vekt på å utvikle institusjonenes egenart**. Utviklingsavtalene er et egnet virkemiddel og bør **stimulere til strategisk utvikling og god arbeidsdelingen** i sektoren.
- Utviklingsavtalen bør differensiere mellom institusjoner heller enn å fremme likebehandling. Dersom det knyttes midler til utviklingsavtalene må det skje **uten at institusjonenes basisfinansiering reduseres**.
- Styringsmeldingen må reflektere at **høyere utdanning handler om mer enn tilpassing til arbeidslivet i snever og instrumentell forstand**. Et demokratisk samfunn, og et fremtidig arbeidsliv, har behov for at kunnskap og kritiske perspektiver er tilgjengelig og distribuert i befolkningen. **I stedet for å svare på definisjoner av arbeidslivsbehov og kompetanse, er det viktig å erkjenne at universitetene gjennom kunnskapsutviklingen er sterkt delaktig i å forme framtidens arbeidsliv og samfunn..**
- De siste årene har Forskningsrådet tatt en tydeligere og mer aktiv rolle som policyaktør for sektoren. Vi legger til grunn at styringsmeldingen vil reflektere over **grensedragningen mellom Forskningsrådets og UH-institusjonenes roller når det gjelder utvikling av politikk og rammer i forskningssystemet**. UiB har i innspill til langtidsplanen og også til forskningsrådets strategi, uttrykt bekymring over fraværet av fokus på **grunnleggende, fri og fremragende forskning**.

Universitetet i Bergens innspill til god styring av statlige universiteter og høyskoler.

Styringsystem som sikrer viktige samfunnsbehov

Som statlige forvaltningsorganer med utvidede fullmakter er statlig styring av universiteter legitimt. Samtidig forutsetter universitetets særegne samfunnsrolle akademisk frihet og betydelig institusjonell autonomi. Akademisk frihet er en grunnleggende forutsetning for god og langsiktig kunnskapsutvikling, og universitetene må ha en selvstendig rolle for å kunne fylle oppdraget som samfunnet forventer. Dette er premisser som må legges til grunn for styringsprinsippene som skal anvendes i sektoren. Styringsmeldingen må videre ses i sammenheng med UH-loven. Departementets styring av sektoren må ta utgangspunkt i UH-lovens § 1-5 som slår fast at alle universiteter og høyskoler har lovfestet faglig frihet og ansvar.

Den norske styringsmodellen er i stor grad basert på tillit mer enn kontroll. En slik tillitsbasert tilnærming til styring er også en forutsetning for institusjonell autonomi og sikre en mangfoldig sektor. Det er en stor risiko for at for detaljerte styringsystem bidrar til ensretting av institusjonene i sektoren.

Gjennom reformene på begynnelsen av 2000-tallet gikk sektoren fra hovedsakelig direkte statlige pålegg til et system med målstyring. Innenfor begge disse styringsregimene er det en utfordring å ivareta hensynet til institusjonell autonomi og akademisk frihet. Universitetenes rolle som en bærebjelke i et demokratisk og kunnskapsbasert samfunn bygger på verdisett og langsiktighet som verken kan ivaretas av politiske styringssignaler eller gjennom kvantifiserbare måleenheter alene.

Det samlede styringstrykket har økt de siste årene, som følge av nye mål, enkeltvedtak og framveksten av direktorater med dels uklare og overlappende mandater. Den samlede styringen framstår som lite tjenlig både for institusjonene og for staten. Hvert enkelt styringstiltak kan være legitimt og fornuftig, men samlet sett gir det en overveldende styring av institusjoner som av hensyn til rollen og oppgavens art bør ha en betydelig grad av selvstyre. Utviklingen samsvarer i liten grad med regjeringens ambisjoner om forenkling og avbyråkratisering. Det er for eksempel et paradoks at sektoren pålegges et årlig ABE-kutt for forenkling samtidig som den samlede styringen øker i omfang og kompleksitet.

Den statlige styringen slik den også utøves fra andre sektordepartementer tar for lite hensyn til universitetenes særegne samfunnsoppdrag. Sektoren kan ikke uten videre sidestilles med andre statlige etater gitt premissene om akademisk frihet og en fri og uavhengig kunnskapsproduksjon.

En viktig forutsetning for å kunne fylle bredden i samfunnsoppdraget for institusjonene i UH-sektoren er å legge til rette for et mangfold. Det nødvendige mangfoldet må understøttes av en styringsstruktur og av finansieringsmekanismer som er skapt i erkjennelse av at samfunnsbehovet dekkes av institusjonene samlet, og ikke av at hver enkelt institusjon skal romme det hele. Alle kan ikke være gode på alt, og alle bør ikke fylle de samme rollene. Dette kravet til mangfold må også reflekteres tydelig i styringsystemet.

Finansieringsmodellen

Etter UiBs oppfatning fungerer finansieringsmodellen der basiskomponenten utgjør om lag 70% og resultatdelen om lag 30% i hovedsak godt. UiB støtter derfor en videreføring av modellen. Dette er også i tråd med tidligere evalueringer i modellen, jf. Hægeland utvalget (2015).

En god og robust basisbevilgning er helt avgjørende for å sikre langsiktighet i grunnforskning, forvaltning av en faglig bredde og god planleggingshorisont med hensyn til samlede faglige prioriteringer. Samtidig gir det institusjonen et strategisk rom for prioritering. Basisfinansieringen bidrar også til at institusjonen kan iverksette kvalitetsfremmende tiltak for utdanningene, og styrke områder der vi ser at vi har særlige forutsetninger på forskningssiden. Dette er helt sentralt for institusjonenes muligheter til å lykkes med sine faglige ambisjoner. En grunnleggende forutsetning for finansiering av institusjonene må derfor være at eventuelle endringer i finansieringssystemet ikke gir reduserte basisbevilgninger.

Noen universiteter har særlige langsiktige forpliktelser. I UH-loven vises det til ansvar for museer, og presiseres at institusjoner har et særlig ansvar for grunnforskning og forskerutdanning innenfor de områder der de tildeler doktorgrad. Dette innebærer også et særskilt ansvar for å opprettholde faglig bredde og verdifulle små fag. Finansieringsmodellen må sikre at institusjonene med særlige ansvarsområder er i stand til å ivareta disse oppgavene på en god måte.

UiB er tilfreds med at dagens resultatbaserte finansieringsmodell har få, men sentrale indikatorer. Dette bidrar til en enkel finansieringsmodell med stor grad av forutsigbarhet. Det oppfattes likevel som uheldig at resultatuttellingen for forskningsindikatorene i liten grad belønner forskningskvalitet. Det er en risiko for at flere av indikatorene, slik som systemet med publiseringspoeng, oppmuntrer til kvantitet framfor kvalitet. Dersom vi skal lykkes i å opprettholde og bygge sterke forskningsmiljøer, er det vesentlig at styringssystemet anerkjenner og belønner høy forskningskvalitet. Dagens finansieringssystem, der forskningsindikatorene gis uttelling gjennom en lukket budsjetttramme (RBO), tjener imidlertid institusjoner med svake utgangspunkt best. Konsekvensen har vært en omfordeling av midler fra institusjoner med gode resultater til institusjoner med svakere resultat.

Mangfoldig sektor

Styringssystemet må understøtte en mangfoldig universitets- og høyskolesektor der institusjonene samlet fyller sektorens formål og dekker samfunnets behov for kunnskap og kompetanse. Et slikt mangfold står i sterk kontrast til et rigid styringssystem.

Universitetet i Bergen er et internasjonalt forskningsintensivt breddeuniversitet, med høye ambisjoner for kvalitet i forskning og utdanning. Som Norges nest eldste universitet, er institusjonen tuffet på en solid og stolt forskningshistorie. Vi forvalter en stor bredde fag og som utgjør en viktig del av nasjonens kunnskapsgrunnvoll. Mange av våre fagmiljøer er internasjonalt fremragende. UiB har gjort det svært godt innen det europeiske eksellensprogrammet ERC. Universitetet huser fire Sentre for fremragende forskning som

samlet representerer en stor faglig bredde, og flere forskningsgrupper og miljøer i øverste internasjonale sjikt. UiBs posisjon som internasjonalt forskningsuniversitet synliggjøres videre ved at UiB på internasjonale rangeringer gjør det svært godt på siteringer. På Times Higher-rankingen er UiB best i Norge og blant de 100 mest siterte universitetene i verden. Det er en sterk konkurranse om stillingene som utlyses, i 2019 var 34% av den vitenskapelige staben internasjonalt rekruttert. Det arbeides kontinuerlig og systematisk med å styrke kvaliteten i forskningsmiljøene i en stadig tøffere internasjonal konkurranse. Det er vesentlig at også styringssystemet anerkjenner institusjonenes ambisjoner og særegenheter.

Høye ambisjoner krever tydelige prioriteringer. Skal Norge innfri regjeringens høye ambisjoner om å utvikle verdensledende miljøer og økt uttelling fra EU må det også vise igjen i hvordan en innretter styring av sektoren. En stabil basisfinansiering sikrer en langsiktighet i fagmiljøene. Å styrke ordningen med senter for fremragende forskning, de frie forskningsprogrammene i Norges forskningsråd hvor kvalitet er det viktigste tildelingskriteriet, vil være et viktig virkemiddel.

Styringssystemet må bygge videre på den grunnleggende tilliten som er mellom institusjonene og myndighetene. Kortsiktig mål- og resultatstyring må erstattes med langsiktighet og vekt på å utvikle institusjonenes egenart.

For å videreføre sterke ambisjoner for forskning og forskningsbasert utdanning er det vesentlig at styringsstrukturen og insentivene ikke er slik innrettet at alle institusjonene belønnes for det samme. Dagens system fremmer en ensretting i utviklingen av institusjonene og bygger ikke opp om det mangfoldige økosystemet som det norske UH-landskapet behøver. Styringssystemet må legge til rette for institusjonenes faglige og strategiske utvikling slik at styrker og fortrinn kan foredles heller enn å svekkes gjennom standardiserte mål – og rapporteringskrav.

Etablering av utviklingsavtalene er ment å være et sentralt virkemiddel for å dyrke institusjonenes kvaliteter, stimulere til strategisk utvikling og bedre arbeidsdelingen i sektoren. Utviklingsavtalen skal dermed gi mulighet til å differensiere mellom institusjoner heller enn å fremme likebehandling, slik en formelbasert modell vil gjøre. Men skal utviklingsavtalen legge til rette for at institusjonene kan fylle ulike samfunnsoppdrag må de langsiktige utviklingsmålene frigjøres fra kortsiktig mål- og resultatstyring.

I vurderingen av om det skal knyttes penger til utviklingsavtalene må de forventede gevinstene ses i sammenheng med økte kostnader. Det er derfor viktig at en eventuell finansieringsordning for avtalene ikke gir økt byråkratisering og merarbeid. Dette tilsier en modell med få, oversiktlige og lett målbare indikatorer.

Dersom det knyttes penger til utviklingsavtalene er det viktig at dette skjer uten en reduksjon i basisbevilgningen, jf. omtale av finansieringsmodell. Etter UiBs oppfatning vil ambisjonene i utviklingsavtalen best kunne realiseres dersom det tilføres friske midler, basert på åpen budsjettamme.

UiB vil samtidig påpeke at mye av virkemiddelapparatet er på plass i form av dagens styringshjul, gjennom tildelingsbrev og etatsstyringsmøte. Særlig tildelingsbrevet kan forenkles og tydeliggjøres slik at det inneholder mer overordnede forventinger og resultatmål for utvikling av institusjonenes faglige profil.

Direktoratenes rolle

Summen av politiske forventninger og statlige styringsinstrumenter har økt betydelig de siste årene. Institusjonene er integrert i et mer mangfoldig, men også mer standardisert høyere utdanningssystem der statlige forventninger til kvalitet og effektivitet i undervisning og forskning er bygget inn i styringsinstrumentene. Dette adresserer spørsmålet om forholdet mellom det sentrale styringsverket, institusjonenes autonomi og hvordan sektoren best kan håndtere en økende kompleksitet.

Arbeidet som er startet opp for reorganisering og forenkling av sektoren på sentralt nivå vurderes som viktig. I Gjedrem-utvalgets rapport¹ ble det tatt til orde for forenkling og sammenslåing av flere enheter i innen sektoren til ett stort forvaltningsorgan som også skulle overta forvaltningsoppgaver fra departementet. Forslaget hadde bakgrunn i at departementet var organisert med for mange små underliggende enheter med uklar ansvarsfordeling, og at mange forvaltningsoppgaver lå i departementet. Resultatet er imidlertid at det er opprettet flere nye direktorater med dels uklare og overlappende mandater. Over tid er det blitt mange enheter som skal utvikle, føre tilsyn, kontrollere og telle.

Direktoratene kan ivareta forvaltningsoppgaver som krever spesialisert fagkompetanse på dedikerte områder, eller ivareta nødvendige tilsynsfunksjoner som krever særlig uavhengighet. Faren er når ulike myndighetsoppgaver blandes sammen og når det gir universiteter og høyskoler økt distanse til departementet. Direktoratene som er etablert de senere årene har en sammenblanding av oppgaver som myndighets- og tilsynsorganer samtidig som de skal ivareta oppgaver som tjenesteleverandører og som pådrivere for utvikling. Direktoratene har ulik tilnærming til samarbeidet med sektoren, og det er viktig at de har evne og vilje til å samordne sine aktiviteter innenfor respektive oppgavefelt.

Unit har som eksempel både ansvar for å være en eneleverandør for tjenester til sektoren samtidig som de har en myndighetsrolle overfor institusjonene. Et annet eksempel er NOKUT som har en viktig tilsynsrolle, men som aktivt skal fremme kvalitet i utdanning. Utdanningssektoren kan ha behov et tilsynssystem som har en uavhengighet til departementet, men NOKUTs tilsynsrolle bør rendyrkes og tilpasses institusjonenes ulike formål. Vi vil oppfordre til at det foretas en samlet gjennomgang av direktoratenes oppgaveportefølje og mandater med henblikk på en effektiv og tydelig ansvarsfordeling, og institusjonenes autonomi.

Uklar og lite formålstjenlig oppgavefordeling mellom de ulike forvaltningsorganene har også ført til mer detaljstyring og økt rapportering som er kostnadskrevende og lite effektivt for institusjonene. Det samsvarer lite med regjeringens ambisjoner om forenkling og avbyråkratisering slik det kommer til uttrykk gjennom det årlige ABE-kuttet.

Tilsvarende blir også styringen av sektoren fragmentert og for mye overlatt til ulike forvaltningsorganer. Institusjonene bør ha fullmakter til å fatte beslutninger innenfor rammene departementet fastsetter, og delegasjonen bør ikke gå via mellomliggende direktorater. Institusjonenes direkte dialog med departementet bør ikke svekkes, men videreutvikles. Etatstyringsdialogen og utviklingsavtalene utgjør viktige dialogarenaer og virkemidler som kan sikre dette.

¹ «Kunnskapssektoren sett utenfra. Gjennomgang av organiseringen av de sentraladministrative oppgavene i kunnskapssektoren» Rapport til Kunnskapsdepartementet 6. januar 2016

Forskningsrådet er en helt sentral aktør for UH-sektoren. De siste årene har Forskningsrådet tatt en tydeligere og mer aktiv rolle som policyaktør for UH-sektoren. Vi legger til grunn at styringsmeldingen vil reflektere over grensdragningen mellom Forskningsrådets og UH-institusjonenes roller når det gjelder utvikling av politikk og rammer i forskningssystemet.

Forskningsrådet skal ifølge vedtektene «ivareta grunnleggende forskning, arbeide for utvikling av fag og disipliner og for flerfaglighet i forskning». UiB har i innspill til langtidsplanen og også til forskningsrådets strategi, uttrykt bekymring over fraværet av fokus på grunnleggende, fri og fremragende forskning. Vi vil benytte også denne anledningen til å understreke at det er vesentlig at Forskningsrådet støtter og styrker grunnleggende og sterk forskning, som er selve fundamentet i universitetenes samfunnsoppdrag.

En logisk konsekvens av at en har fått større institusjoner i sektoren er at det også bør skje en forenkling på sentralt nivå som suppleres med desentralisering og koordinering på institusjonsnivå. Det blir også viktig å rydde i ansvaret for henholdsvis forvaltning, kontroll og utvikling mellom de ulike styringsnivåene. Det blir stadig viktigere at styringssystemet ikke hindrer det kunnskapsbaserte kvalitetsarbeidet som drives nedenfra i utviklingen av utdanningstilbud, innen forskning og innovasjon og som i stor grad skjer i et nært samspill med samfunnet for øvrig, både nasjonalt og internasjonalt.

Dimensjonering og kompetanse

Det er viktig at en styringsmelding for UH-sektoren reflekterer at høyere utdanning handler om mer enn tilpassing til arbeidslivet i snever forstand. Et demokratisk samfunn, og et fremtidig arbeidsliv, har behov for at kunnskap og kritiske perspektiver er tilgjengelig og distribuert i befolkningen. Bredden i fag- og utdanningstilbudet ved universitetene er et viktig bidrag til dette. Mens det er nærliggende å dimensjonere rene profesjonsutdanninger etter relativt klart definerte behov i arbeidslivet, har allmennfagene en oppgave som er vanskeligere å dimensjonere og normere. I dagens studentflyt må det også legges til rette for å kombinere profesjonsutdanning med elementer av allmennfag. Det er av overordnet samfunnsmessig betydning at en styringsreform ikke undergraver de sterke demokratiserende elementene med sterkt innslag av fri studentflyt og åpne allmennfag.

Å predikere fremtidig kompetansebehov har vist seg å være svært krevende. Å tilby det som til enhver tid etterspørres kan i noen grad dekke kortsiktige behov, men er ikke en robust strategi for å dekke fremtidige, ukjente behov. For å unngå at utdanning blir «ferskvar», er det avgjørende å gi unge et solid og grunnleggende faglig fundament, et analytisk og kritisk tenkesett, evne til ny læring og kreativitet. En mangfoldig sektor er en sentral premisse for å videreutvikle samspillet med et bredt arbeids- og samfunnsliv. Universitetet i Bergens samarbeid favner bredt og omfatter ulike fag, prosjekter og aktiviteter. Dette samarbeidet utvikles stadig både etter regionale og nasjonale behov og institusjonens faglige egenart. Institusjonene må sikres handlingsrom for å videreutvikle dette viktige samspillet.

Regjeringens klare ambisjoner om livslang læring understreker betydningen av at utdanningsinstitusjonene må legge til rette for at studieaktivitet også kan skje gjennom hele yrkeslivet. Satsingen på livslang læring for hele befolkningen er ambisiøs, nødvendig og vil ha stor betydning for det norske arbeidslivet og for det norske samfunnets utviklings- og omstillingsevne. Samtidig innebærer ambisjonene om å tilby hele befolkningen utdanningsmuligheter store muligheter for faglig utvikling og kompetansestyrking for hele universitetssektoren.

Det er avgjørende at arbeidslivet får et utdanningstilbud som har like høy kvalitet som det som tilbys i grunnutdanningen. En grunnleggende forutsetning for læring er at den skal være forskningsbasert og studentaktiv. Det betyr at finansieringen av slik innsats også må ta høyde for en forskningskomponent. Samtidig er det viktig at det vurderes hvordan norsk høyere utdanning møter utfordringen knyttet til økt faglig bemanning. Forutsetter en at reformen medfører vekst i den samlede virksomheten, kreves økt faglig bemanning og det blir viktig å sikre at dette ikke går ut over kvalitetene i studieprogrammene.

For utdanninger som skal dekke sentrale samfunnsfunksjoner bør det foretas nasjonal dimensjonering. For dette formålet foreslår vi at dagens gradsforordning videreføres. For andre utdanninger bør den enkelte institusjon vurdere utdanningstilbud og dimensjonering ut fra institusjonens kompetanseprofil og nasjonale og regionale kompetansebehov. Det er særlig viktig at UH-sektoren selv tar ansvar for å predikere fremtidige kompetansebehov i samfunnet og initiere utdanning i tråd med disse.

For å bidra til å dekke regionale kompetansebehov for både grunnutdanning og etter- og videreutdanning, er det viktig med systematisk dialog med arbeidslivet. En slik dialog vil gjøre fremtidige kandidater synlig for rekruttering til arbeidslivet og gi utdanningsinstitusjonene muligheter til å bli bedre kjent med det regionale kompetansebehovet.

Styring av utdanningsinnhold gjennom rammeplaner ble problematisert av Stjernø-utvalget allerede i 2008 og det ble påpekt at det var i strid med institusjonenes autonomi og akademiske frihet. I stedet for å svare på definisjoner av arbeidslivsbehov og kompetanse, er det viktig å erkjenne at universitetene gjennom kunnskapsutviklingen er sterkt delaktig i å forme framtidens arbeidsliv og samfunn. Det kan også hevdes at rammeplaner og forskriftsfestede nasjonale retningslinjer for profesjonsutdanningene virker konserverende og sementerer etablerte rolle snarere enn å bidra til omstilling og utvikling. Innhold i profesjonsutdanningene bør utformes i samarbeid og dialog mellom praksisfelt og utdanningsinstitusjon.

Universitetsdirektørens kommentarer

Akademisk frihet er en grunnleggende forutsetning for god kunnskapsutvikling, og universitetene må ha en selvstendig rolle for å kunne fylle oppdraget som samfunnet forventer. UH-lovens § 1-5 slår fast at alle universiteter og høyskoler har lovfestet faglig frihet og ansvar. Samtidig har det samlede styringstrykket økt betydelig de siste årene, gjennom sterkere grad av målstyring, innføring av utviklingsavtale og etablering av nye direktorater med uklare mandater. En viktig forutsetning for å kunne fylle samfunnsoppdraget er derfor også å styrke den institusjonelle autonomien som gir mulighet for å utvikle en mer mangfoldig sektor.

Universitetet i Bergen er et internasjonalt forskningsintensivt breddeuniversitet, med høye ambisjoner for kvalitet i forskning, utdanning, innovasjon og formidling. Vi dekker en stor bredde fag, og mange av våre fagmiljøer er internasjonalt fremragende. Skal universitetet kunne videreføre våre sterke ambisjoner for forskning og forskningsbasert utdanning er det vesentlig at styringsstrukturen og insentivene er innrettet slik at de bidrar til å styrke og utvikle vår profil. Dette er ikke bare viktig for UiB, men også for UH-sektoren samlet at institusjonene i vesentlig større grad enn i dag får anledning til å reddykke sin profil.

Utviklingsavtalen kan være et slikt virkemiddel, men da må avtalen gis større langsiktighet og frikobles fra detaljert målstyring.

Et grunnpremiss for å sikre en mangfoldig sektor er at endringer i finansieringssystemet ikke gir reduserte basisbevilgninger. En sterk basisfinansiering bidrar til å sikre stabilitet knyttet til utdanning, forskning, innovasjon og formidling. Dette er helt sentralt for universitetets muligheter til å lykkes med våre faglige ambisjoner. Det er derfor uheldig om utviklingsavtalene blir finansiert gjennom redusertes basisbevilgninger. Ambisjonene i utviklingsavtalen vil realiseres best dersom det tilføres friske midler, basert på åpen budsjettamme.

Det har vært krevende med to parallelle høringsprosesser på UH-loven og styringsmeldingen, når disse to prosessen er så tett innvevd i hverandre. Stortingsmelding om god styring av statlige universiteter og høyskoler kan få store konsekvenser for sektoren. Vi legger derfor til grunn at styringsmeldingen kommer på høring til institusjonene med mulighet for en grundig prosess.